

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

LIMBA LATINĂ

CLASA a XII-A

Filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie

Aprobat prin Ordinul ministrului

Nr. 5959 / 22.12.2006

București, 2006

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa școlară de *Limba latină* pentru clasa a XII-a, ciclul superior al liceului, filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie, a fost elaborată avându-se în vedere:

- programele școlare de *Limba latină*, pentru clasele a IX-a, a X-a și a XI-a, aprobate prin OMECT nr. 3458/ 09.03.2004, OMEdC nr. 4598/ 31.08.2004 și OMEdC nr. 3252/ 13.02.2006;
- prevederile OMEdC nr. 5718/ 22.12.2005, cu privire la aprobarea planurilor-cadru pentru ciclul superior al liceului, conform căruia în cadrul filierei teoretice, profil umanist, această disciplină se studiază 1 oră pe săptămână în curriculumul diferențiat (CD) al specializării filologie.

Structura programei școlare de limba latină este următoarea:

1. **Competențe generale** (definite ca ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi care se formează pe întreaga durată a liceului);
2. **Valori și atitudini** (promovate prin învățare pe întreg parcursul învățământului liceal);
3. **Competențe specifice** (derivate din competențele generale și care se formează pe durata unui an de studiu) **corelate cu forme de prezentare a conținuturilor**. Această corelare constituie fundamentul curriculumului, deoarece prezintă nu numai ce se învață ci, mai ales, de ce anume se învață anumite conținuturi. Toate aceste competențe sunt obligatorii și devin instrumente adecvate în realizarea conținuturilor.
4. **Sugestii metodologice**, structurate pe două domenii:
 - Conținuturile recomandate sunt:
 - specii literare (prezintă autorii care vor fi studiați și modalități de abordare a speciilor literare);
 - elemente de construcție lingvistică (conțin categorii de structuri lingvistice specifice limbii latine);
 - funcții comunicative ale limbii (este indispensabilă folosirea limbii române/materne).
 - Scurt ghid metodologic (sugestii oferite ca sprijin pentru proiectarea și realizarea demersului didactic).

Noutatea abordării constă în următoarele:

- studierea unor specii literare, pe baza unor fragmente semnificative, cu un conținut filosofic și literar;
- desconggestionarea conținutului lingvistic și tematic: se va insista pe exersarea elementelor de vocabular și de stilistică, specifice limbii latine, în contexte tematice relevante pentru profilul de formare al absolventului, astfel încât acesta să poată realiza traducerea nuanțată a unui text latinesc; de asemenea, se studiază patru autori, urmând ca alți trei autori, marcați în textul programei prin asterisc (*), să fie abordați pe parcursul desfășurării proiectelor.

Setul de competențe specifice corelate cu formele de prezentare a conținuturilor este urmat de sugestii metodologice de aplicare, menite să sprijine cadrele didactice în vederea organizării unui demers didactic modern și eficient.

Capitolul de sugestii metodologice cuprinde:

- liste de conținuturi recomandate de Comisia Națională pentru fiecare programă în vederea construirii demersului didactic; în listele de conținuturi recomandate se află incluși autori și opere pentru contextualizarea activităților de învățare, elementele de construcție lingvistică, care vor fi achiziționate; cu aceste elemente se va opera pe parcursul activităților.
- un scurt ghid metodologic pentru proiectarea și desfășurarea activității la clasă.

COMPETENȚE GENERALE

1. Receptarea, analiza și aplicarea în exerciții a unei varietăți de structuri lingvistice și de documente autentice prezente în literatura latină
2. Transferul și medierea unor mesaje orale și scrise în situații de comunicare
3. Folosirea unor instrumente de analiză în scopul interpretării unei varietăți de texte literare latine

VALORI ȘI ATITUDINI

- √ Conștientizarea rolului limbii și literaturii latine la elaborarea modelului cultural european
- √ Dezvoltarea unei gândiri logice și critice prin exersarea structurilor lingvistice specifice limbii latine și familiarizarea cu elemente de cultură din patrimoniul literar latin, reperabile în literatura universală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI FORME DE PREZENTARE A CONȚINUTURILOR¹

1. Receptarea, analiza și aplicarea în exerciții a unei varietăți de structuri lingvistice și de documente autentice prezente în literatura latină

	Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
1.1	Identificarea trăsăturilor specifice stilurilor diferiților poeți latini, pe baza terminologiei poetice	- elemente de limbaj colocvial (<i>Carmina</i> – Catullus), filosofic (* <i>De rerum natura</i> – Lucretius), poetic (<i>Aeneis</i> – Vergilius, <i>Carmina</i> – Horatius, <i>Tristia</i> , <i>Pontica</i> – Ovidius);
1.2	Utilizarea neologismelor cu etimon latin într-o exprimare literară elevată	- arhaisme poetice (* <i>De rerum natura</i> – Lucretius); - elemente de vocabular grec în poezia latină; - elemente de vocabular din fondul mitologic greco-roman (* <i>Metamorphoses</i> – Ovidius); - termeni de teorie literară (<i>Epistula ad Pisones</i> – Horatius);
1.3	Identificarea unor particularități morfologice cu funcție stilistică în textele poetice	- singularul poetic, pluralul poetic, dativul poetic etc.
1.4	Recunoașterea unor procedee artistice și a unor elemente specifice topicii în textul poetic	- procedee artistice: epitet, comparație, metaforă, metonimie, sinecdocă, personificare, alegorie, poliptoton, repetiție etc.; - figuri sintactice care influențează topica: elipsă, inversiune, chiasm, ingambament.

2. Folosirea unor instrumente de analiză în scopul interpretării unei varietăți de texte poetice latine

	Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
2.1	Demonstrarea valorii de model a capodoperelor poeziei latine în literatura universală	- epopeea națională – Vergilius; - elegia – Catullus, Ovidius; - oda – Horatius; - *poemul didactico-filosofic – Lucretius; - *satira – Horatius;
2.2	Identificarea unor noțiuni de teorie literară cu impact în evoluția literaturii	- arta poetică – Horatius;
2.3	Identificarea trăsăturilor specifice ale unor universuri poetice singulare în lirica latină	- Catullus, Horatius, Ovidius;
2.4	Interpretarea unor teme și motive poetice a căror sursă o reprezintă poezia clasică latină	- teme și motive: întemeierea cetății și destinul etern al Romei, <i>poeta vates, amor, amicitia, fortuna labilis, fugit irreparabile tempus, est modus in rebus, aurea mediocritas, carpe diem!</i> ;
2.5	Compararea unor elemente de mentalitate și de morală practică, specifice Romei augustane	- operele poezilor augustani și ideologia principatului;
2.6	Relevarea semnificațiilor mitului în poezia latină și a reverberațiilor acestuia în cultura universală	- * <i>Metamorphoses</i> – Ovidius;
2.7	Identificarea, în poezia latină, a influențelor unor curente filosofice (epicureice, stoice, pitagoreice)	- <i>Aeneis</i> – Vergilius; - <i>Carmina</i> – Horatius; - * <i>De rerum natura</i> – Lucretius; - * <i>Metamorphoses</i> – Ovidius.

¹ Prin asterisc (*) sunt marcate operele autorilor recomandați numai pentru realizarea proiectelor didactice.

SUGESTII METODOLOGICE

NOTE:

- Comisia Națională de limba latină recomandă ca, pentru formarea și dezvoltarea competențelor specifice, precum și a valorilor și atitudinilor prevăzute în programă, să fie utilizate conținuturile din listele de mai jos.
- Pentru realizarea conținutului tematic și lingvistic se recomandă selectarea unor texte latine originale din următorii autori: Catullus (10%), Vergilius (30%), Horatius (30%), Ovidius (10%).
- 20% din numărul total de ore se alocă realizării proiectelor didactice, având ca suport operele autorilor marcați cu asterisc (*): *De rerum natura** – Lucretius, *Sermones** – Horatius, *Metamorphoses** – Ovidius. Pe parcursul unui an școlar fiecare elev va fi coparticipant la realizarea a minimum un proiect.
- Operele studiate în mod obligatoriu pot deveni suport pentru realizarea unor proiecte, în situația în care, la solicitarea elevilor, pentru studierea limbii latine, se vor alocă suplimentar ore din C.D.S.

A. CONȚINUTURI ² RECOMANDATE

Se recomandă ca activitățile de învățare să fie proiectate și realizate, avându-se în vedere următoarele opere și autori:

- **De rerum natura* – Lucretius
- *Carmina* – Catullus
- *Aeneis* – Vergilius
- *Carmina, Epistula ad Pisones, *Sermones* – Horatius
- *Tristia, Pontica, *Metamorphoses* – Ovidius

B. SCURT GHID METODOLOGIC

Această îndrumare metodologică propune o direcționare a proiectării didactice, avându-se în vedere: un document cu caracter național (Curriculum Național), un model de planificare calendaristică și o proiectare a unei unități de învățare. De asemenea, se oferă pentru fiecare tip de competență generală un set de activități și exerciții. Cât despre evaluarea procesului care se desfășoară în clasă, în vederea reglării acestuia prin feed-back, se sugerează ca instrumente complementare de evaluare: proiectul de grup, lucrarea de sinteză, esul semistructurat, esul liber.

I. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ – este un instrument de interpretare personalizată a programei, care asigură un demers didactic concordant cu situația concretă din clasă. Se recomandă ca planificările calendaristice să fie elaborate pentru întreg anul școlar, pentru a se avea o imagine de ansamblu asupra realizării curriculum-ului pe întreg anul.

Elaborarea planificărilor pentru clasa a XII-a presupune următoarele etape:

1. Studiarea atentă a programei și a manualului pentru care s-a optat.
2. Corelarea competențelor și conținuturilor din programă cu unitățile / lecțiile din manual în care se regăsesc.
3. În funcție de interesele elevilor și numărul de ore alocat, se vor căuta alte resurse didactice.
4. Stabilirea succesiunii unităților de învățare (oră de curs) și detalierea conținuturilor tematice pentru fiecare unitate în raport cu acele competențe specifice care le sunt asociate prin programă.
5. Alocarea timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare, în concordanță cu competențele specifice vizate.

Structura planificării calendaristice

Nr. U.Î.	Conținuturi ale U.Î.	Competențe specifice vizate*	Număr de ore alocate	Săptămâna	Observații (amendamente)
	- autor/operă				

*În această rubrică vor fi incluse și valorile și atitudinile vizate, cu preponderență, prin unitatea de învățare respectivă.

² Prin asterisc (*) sunt marcate operele autorilor recomandați numai pentru realizarea proiectelor didactice.

II. PROIECTAREA UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Metodologia de proiectare a unei unități de învățare constă într-o succesiune de etape înlănțuite logic, ce contribuie la detalierea conținuturilor, în vederea formării competențelor specifice.

Etapele proiectării sunt aceleași oricare ar fi unitatea de învățare vizată.

Detalieri ale conținuturilor unității de învățare	Competențe specifice vizate	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
<i>Ce?</i>	<i>De ce?</i>	<i>Cum?</i>	<i>Cu ce?</i>	<i>Cât? (În ce măsură?)</i>
- tema (detaliată pe lecții) - text / tip de text				

III. TIPURI DE ACTIVITĂȚI ȘI EXERCITII RECOMANDATE PENTRU DEMERSUL DIDACTIC

- exerciții de identificare a stilurilor specifice poeziilor latine
- exerciții de identificare a lexicului poetic, filosofic, a termenilor din limbajul familiar etc.
- exerciții de recunoaștere a unor particularități morfologice și sintactice cu funcție stilistică
- exerciții de identificare a unor procedee artistice
- exerciții de traducere cu ajutorul dicționarului latin-român
- exerciții de redactare a unor lucrări de sinteză sau proiecte, pe baza fișelor de lucru, a rezumatului sau a schemei-sinteză
- comentariul ideatic și stilistic al unor texte poetice
- exerciții de recunoaștere a speciilor și genurilor literare latine
- exerciții de identificare a unor teme și motive poetice
- exerciții de identificare a influențelor curentelor filosofice în poezia latină

IV. EVALUAREA

Evaluarea formativă, continuă și regulată este implicită demersului pedagogic curent în orele de limbă latină, permițând, atât profesorului cât și elevului, să cunoască nivelul de achiziționare a competențelor și a cunoștințelor, să identifice lacunele și cauzele lor, să facă remediile care se impun în vederea reglării (ajustării) procesului de predare / învățare. Pentru a se realiza o evaluare cât mai completă a învățării, este necesar să se aibă în vedere, mai ales în evaluarea formativă continuă, evaluarea nu numai a produselor activității și învățării elevilor, ci și a proceselor de învățare, și a competențelor achiziționate, a atitudinilor dezvoltate, precum și a progresului elevilor. Este evident că modalitățile (metode, instrumente) tradiționale de evaluare nu pot acoperi toată această paletă de rezultate școlare care trebuie evaluate. În aceste condiții, pentru a putea obține cât mai multe date relevante privind învățarea, este necesar ca pentru evaluare profesorii să facă apel la metode și instrumente complementare de evaluare.

Pentru evaluarea achizițiilor elevilor (în termeni cognitivi, afectivi și performativi), a competențelor lor de comunicare și interrelaționare, la limba latină se recomandă utilizarea, cu preponderență a proiectului.

Prezentăm mai jos câteva repere și sugestii pentru utilizarea proiectului ca instrument complementar de evaluare.

Proiectul – este o activitate complexă de învățare care poate fi folosit și ca instrument de evaluare, atât formativă, cât și sumativă. Proiectul este o activitate individuală și/sau în grup, dar sunt de preferat proiectele de grup deoarece încurajează cooperarea și dezvoltă competențe de lucru în echipă. Un avantaj important al proiectului este acela că oferă elevilor posibilitatea de a lucra în ritm propriu, dar respectând și ritmul echipei.

Proiectul a fost ales ca formă importantă de evaluare, în clasa a XII-a, din două motive: desconggestionarea materiei și conștientizarea, în rândul elevilor, a rolului limbii și literaturii latine la elaborarea modelului cultural european. În acest sens, subiectele alese de elevi pentru realizarea proiectelor vor demonstra fenomenul de continuitate a motivelor, a speciilor și genurilor literaturii latine în literatura universală. Ca teme de proiecte se pot alege, spre exemplu: „Lucretius, poet sau filosof?”, „Miturile celebre în interpretare ovidiană”, „Ovidius, primul poet din spațiul danubiano-tomitan”, „Oda în literatura greacă, latină și română”, „Legendă și istorie în *Aeneis*”, „Arte poetice în literatura universală” etc.

Proiectul îi determină pe elevi să ia decizii, să comunice, să negocieze, să învețe cooperând, să realizeze activități în mod independent., într-un cuvânt, îi ajută să participe direct la propria formare.

Metoda proiectului presupune activitatea pe grupe și necesită pregătirea în prealabil a profesorului și a elevilor în vederea unei bune cooperări.

Grupul poate fi alcătuit din două până la zece persoane în funcție de mărimea clasei, natura obiectivelor și experiența participanților, dar un număr de patru-cinci participanți reprezintă mărimea ideală pentru grupurile care au de îndeplinit obiective precise. Cu cât crește numărul membrilor, cu atât scade posibilitatea participării efective la toate activitățile a fiecăruia, dar poate crește complexitatea obiectivelor urmărite. Proiectele realizate de grupuri mari sunt de asemenea greu de monitorizat.

Proiectul este o activitate complexă care îi solicită pe elevi, în acest an:

- să facă o cercetare (investigație);
- să realizeze proiectul propriu-zis;
- să elaboreze raportul final,
- să facă prezentarea publică a proiectului.

Etapele realizării unui proiect sunt:

1. Alegerea temei.
2. Planificarea activității:
 - stabilirea obiectivelor proiectului;
 - alegerea subiectului în cadrul temei proiectului de către fiecare elev/grup;
 - distribuirea responsabilităților în cadrul grupului;
 - identificarea surselor de informare (manuale, proiecte mai vechi, cărți de la bibliotecă, izvoare istorice, presă, persoane specializate în domeniul respectiv, instituții, organizații guvernamentale etc.).
3. Cercetarea propriu-zisă.
4. Realizarea materialelor.
5. Prezentarea rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create.
6. Evaluarea (cercetării, în ansamblu, a modului de lucru, a produsului realizat).

Deși proiectul presupune un grad înalt de implicare a elevului în propria sa formare, aceasta nu are drept consecință non-angajarea profesorului. Dacă elevii urmează să realizeze și să prezinte eficient proiectele, atunci ei au nevoie de orientare, consiliere și monitorizare discretă în toate fazele activității. Profesorul rămâne așadar un factor esențial al procesului, mai ales dacă proiectul este folosit și ca instrument de evaluare a rezultatelor școlare.

Esența proiectului constă:

1. într-un scop concret care să permită folosirea tehnicilor de muncă intelectuală;
2. într-o responsabilitate comună a elevilor și a profesorului în planificare și execuție;
3. într-o sarcină concretă în care activitățile lingvistice și activitățile practice (scrisul, tipărirea, pictarea, decuparea etc.) se întrepătrund;
4. într-o utilizare autonomă a unor mijloace auxiliare (costume, computer, aparat foto, microfon, camera de luat vederi, dicționare, scrisori etc.);
5. în dobândirea unei experiențe concrete, practice, extinse dincolo de clasă.

Evaluarea se poate face cu ajutorul proiectului. Elevii pot fi notați pentru modul de lucru, pentru modul de prezentare și/sau pentru produsul realizat.

Activitatea în proiect a elevilor poate fi evaluată pe cinci dimensiuni:

- 1) operarea cu **fapte, concepte, deprinderi** rezultate din învățare;
- 2) **competențele de comunicare** – se pot urmări toate categoriile de competențe de comunicare atât pe perioada elaborării proiectului, cât și la prezentarea acestuia (proiectele oferă elevilor ocazii de comunicare cu un public mai larg: cu profesorii, cu alți adulți și colegi într-un efort de colaborare și, nu în ultimul rând, cu ei înșiși);
- 3) **calitatea muncii** pe baza materialelor realizate de elevi;
- 4) **reflecția** (capacitatea de a se distanța față de propria lucrare, de a avea permanent în vedere obiectivele propuse, de a evalua progresul făcut și de a face rectificările necesare);
- 5) **produsul proiectului** – în măsura în care se face evaluarea competențelor elevului, așa cum sunt ele materializate în produs.

De asemenea, profesorul evaluator va urmări și aspecte ca: profilul individual al elevului; modul în care elevul s-a implicat în **comunicarea și cooperarea** cu alți elevi, cu profesori, experți din exterior etc.; folosirea judicioasă de către elev a diferitelor resurse (bibliotecă, muzee, internet etc.).